

Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (fjärde avdelningen)

den 27 februari 2014*

”Direktiv 2001/29/EG — Upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället — Begreppet överföring till allmänheten — Utsändning av verk i rummen på en kuranläggning — Direktivbestämmelsernas direkta effekt — Artiklarna 56 FEUF och 102 FEUF — Direktiv 2006/123/EG — Frihet att tillhandahålla tjänster — Konkurrens — Ensamrätt till kollektiv förvaltning av upphovsrätt”

I mål C-351/12,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Krajský soud v Plzni (Republiken Tjeckien) genom beslut av den 10 april 2012, som inkom till domstolen den 24 juli 2012, i målet

OSA – Ochranný svaz autorský pro práva k dílům hudebním o.s.

mot

Léčebné lázně Mariánské Lázně a.s.,

meddelar

DOMSTOLEN (fjärde avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden L. Bay Larsen, domstolens vice ordförande K. Lenaerts, tillika tillförordnad domare på fjärde avdelningen, samt domarna M. Safjan, J. Malenovský och A. Prechal (referent),

generaladvokat: E. Sharpston,

justitiesekreterare: handläggaren M. Aleksejev,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 26 juni 2013,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

- OSA – Ochranný svaz autorský pro práva k dílům hudebním o.s., genom A. Klech och P. Vojíš, advokāti, samt T. Matějičný, i egenskap av ombud,
- Léčebné lázně Mariánské Lázně a.s., genom R. Šup, advokát,
- Tjeckiens regering, genom M. Smolek och J. Vlácil, båda i egenskap av ombud,

* Rättegångsspråk: tjeckiska.

- Tysklands regering, genom T. Henze och J. Kemper, båda i egenskap av ombud,
- Ungerns regering, genom Z. Fehér och K. Szíjjártó, båda i egenskap av ombud,
- Österrikes regering, genom A. Posch, i egenskap av ombud,
- Polens regering, genom B. Majczyna, M. Drwięcki, D. Lutostańska och M. Szpunar, samtliga i egenskap av ombud,
- Europeiska kommissionen, genom P. Ondrůšek, I. V. Rogalski och J. Samnadda, samtliga i egenskap av ombud,

och efter att den 14 november 2013 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

- 1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artiklarna 3 och 5 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/29/EG av den 22 maj 2001 om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället (EGT L 167, s. 10), artikel 16 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/123/EG av den 12 december 2006 om tjänster på den inre marknaden (EUT L 376, s. 36) samt artiklarna 56 FEUF och 102 FEUF.
- 2 Begäran har framställts i ett mål mellan OSA – Ochraný svaz autorský pro práva k dílům hudebním o.s. (nedan kallad OSA), en upphovsrättsorganisation som förvaltar rättigheter till musikaliska verk, och Léčebné lázně Mariánské Lázně a.s. (nedan kallat Léčebné lázně), ett bolag som driver en privat vårdinrättning med kurbehandling. Målet rör betalning av upphovsrättsavgifter som hänför sig till radio- och tv-sändningar i rummen i vårdinrättningen.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

- 3 Skäl 23 i direktiv 2001/29 har följande lydelse:

”I detta direktiv bör upphovsmannens rätt till överföring till allmänheten harmoniseras ytterligare. Denna rätt bör förstås i vid mening och omfatta all överföring till allmänheten som inte är närvarande på den plats varifrån överföringen sker. Denna rätt bör omfatta all sådan sändning eller vidare-sändning av ett verk till allmänheten på trådbunden eller trådlös väg, inklusive radio- och televisionssändningar. Denna rätt omfattar inga andra åtgärder.”

- 4 I punkt 1 i artikel 3 i direktiv 2001/29 (”Rätten till överföring av verk till allmänheten och rätten att göra andra alster tillgängliga för allmänheten”), föreskrivs följande:

”Medlemsstaterna skall ge upphovsmän en ensamrätt att tillåta eller förbjuda varje överföring till allmänheten av deras verk, på trådbunden eller trådlös väg, inbegripet att verken görs tillgängliga för allmänheten på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till dessa verk från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer.”

5 I artikel 5 i direktiv 2001/29 ("Undantag och inskränkningar") föreskrivs följande:

"...

2. Medlemsstaterna får föreskriva undantag eller inskränkningar från den rätt till mångfaldigande som avses i artikel 2 ["Rätten till mångfaldigande"] i följande fall:

...

e) För mångfaldigande av radio- och televisionssändningar som utförs av sociala institutioner med icke-kommersiella syften, till exempel sjukhus eller fängelser, under förutsättning att rättsinnehavarna får rimlig kompensation.

3. Medlemsstaterna får föreskriva undantag eller inskränkningar i de rättigheter som avses i artiklarna 2 och 3 i följande fall:

...

b) Användning för funktionshindrade, om användningen har direkt samband med funktionshindret och är av icke-kommersiell natur, i den utsträckning som krävs med hänsyn till funktionshindret i fråga.

...

5. De undantag och inskränkningar som föreskrivs i punkterna [2 och 3] får endast tillämpas i vissa särskilda fall som inte strider mot det normala utnyttjandet av verket eller annat alster och inte oskäligt inkräktar på rättsinnehavarnas legitima intressen."

6 I artikel 4 i direktiv 2006/123 ("Definitioner") föreskrivs följande:

I detta direktiv används följande definitioner:

"1) *tjänst*: all förvärvsverksamhet som egenföretagare utövar, i regel mot ekonomisk ersättning, enligt artikel 57 [FEUF].

"..."

7 I punkt 1 i artikel 16 i direktiv 2006/123 ("Frihet att tillhandahålla tjänster") föreskrivs följande:

"Medlemsstaterna skall respektera tjänsteleverantörernas rätt att tillhandahålla tjänster i en annan medlemsstat än den där de är etablerade.

"..."

8 I artikel 17 i direktiv 2006/123 ("Ytterligare undantag från friheten att tillhandahålla tjänster") föreskrivs följande:

"Artikel 16 ska inte tillämpas på följande:

...

11) Upphovsrätt [och] närstående rättigheter ..."

Tjeckisk rätt

- 9 Enligt 23 § i lag nr 121/2000 om upphovsrätt (nedan kallad upphovsrättslagen), i dess lydelse under den period som det nationella målet avser, anges att radio- eller tv-sändning av ett verk innebär att det verk som sänds via radio eller tv görs tillgängligt med hjälp av en anordning som tekniskt sett kan ta in ett radio- eller tv-program. Om ett verk görs tillgängligt för patienter i samband med hälsovård i en vårdinrättning innebär detta emellertid inte att verket är föremål för en sådan sändning.
- 10 Enligt 98 § upphovsrättslagen krävs tillstånd för att bedriva kollektiv förvaltning av upphovsrätt. Enligt punkt 6 c i denna paragraf kan det behöriga ministeriet endast bevilja ett sådant tillstånd om det inte finns någon annan som redan har tillstånd att utöva samma rättighet i förhållande till samma skydds föremål och, om det är fråga om ett verk, att utöva samma rättighet avseende samma verkstyp.

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

- 11 OSA har krävt att Léčebné lázně ska betala 546 995 tjeckiska kronor (CZK) jämte dröjsmålsränta till organisationen, eftersom bolaget – under den aktuella perioden den 1 maj 2008–den 31 december 2009 – utan att ha slutit något licensavtal med OSA installerade tv- och radioapparater i rummen på bolagets kuranläggningar, varigenom bolaget gav sina patienter tillgång till verk som förvaltas av OSA. Enligt OSA strider 23 § upphovsrättslagen mot direktiv 2001/29, i den del vårdinrättningar undantas från kravet att betala upphovsrättsavgifter när de tillhandahåller vård.
- 12 Léčebné lázně har gjort gällande att bolaget omfattas av undantaget i 23 § upphovsrättslagen och har bestritt att denna bestämmelse strider mot direktiv 2001/29. Även om det skulle slås fast att så är fallet kan detta direktiv, enligt vad Léčebné lázně tillagt, ändå inte åberopas i en tvist mellan enskilda.
- 13 Léčebné lázně har vidare anfört följande: OSA missbrukar sin monopolställning på marknaden, eftersom den kompensation som krävs enligt organisationens tariffer är oproportionerligt hög i jämförelse med den kompensation som krävs av upphovsrättsorganisationerna i grannländerna för samma typ av nyttjande av upphovsrättsligt skyddade verk. Detta äventyrar bolagets ställning på marknaden och minskar dess förmåga att konkurrera med kuranläggningar i grannländerna. Gästerna i bolagets kuranläggning är utländska och anläggningen mottar sändningar från utländska radio- och tv-stationer. Det är fråga om en inskränkning i friheten att tillhandahålla tjänster och det ligger i bolagets intresse att ingå licensavtal med en upphovsrättsorganisation i en annan medlemsstat som kräver lägre upphovsrättsavgifter.
- 14 Mot denna bakgrund beslutade Krajský soud v Plzni att vilandeförklara målet och ställa följande frågor till domstolen:
  - ”1) Ska [direktiv 2001/29] tolkas så, att ett undantag som utesluter ersättning till upphovsmän för att deras verk överförs via radio- eller tv-sändningar till patienter i en kuranläggning genom radio- eller tv-apparater i rummen på anläggningen, vilken är ett affärsdrivande företag, strider mot artiklarna 3 och 5 [och särskilt] artikel 5.2 e, 5.3 b och 5.5?
  - 2) Är innehållet i dessa direktivbestämmelser om ett sådant nyttjande av ett verk tillräckligt ovillkorligt och precist för att en upphovsrättsorganisation ska kunna åberopa dem vid en nationell domstol i en tvist mellan enskilda för det fall [medlems]staten inte har införlivat [direktiv 2001/29] på ett riktigt sätt i den nationella rätten?

- 3) Ska artikel 56 [FEUF] och följande artiklar samt artikel 102 [FEUF] – eller i förekommande fall artikel 16 i [direktiv 2006/123] – tolkas så, att de utgör hinder för tillämpning av nationell lagstiftning som endast ger tillstånd att bedriva kollektiv förvaltning av upphovsrätt i [medlems]staten till en enda (monopolistisk) upphovsrättsorganisation och därmed inte ger mottagarna av tjänsterna frihet att välja en upphovsrättsorganisation i en annan [medlems]stat?”

Huruvida det muntliga förfarandet ska återupptas

- 15 Léčebné lázně begärde, genom skrivelse som inkom till domstolens kansli den 16 december 2013, att domstolen skulle vidta ”åtgärder för processledning och bevisupptagning”, och åberopade därvid en dom från Městský soud v Praze av den 14 maj 2013, vilken bifogats skrivelsen. I skrivelsen begärde Léčebné lázně även att det muntliga förfarandet skulle återupptas. Grunden för begäran var, enligt Léčebné lázně, att den aktuella domen hänför sig till den tredje tolkningsfrågan och att punkterna 28 och 29 i generaladvokatens förslag till avgörande innehåller felaktiga påståenden.
- 16 Mot bakgrund av innehållet i Léčebné lázněs begäran ska den, i detta skede i förfarandet, anses utgöra en begäran om återupptagande av det muntliga förfarandet i den mening som avses i artikel 83 i domstolens rättegångsregler.
- 17 Enligt denna bestämmelse får domstolen efter att ha hört generaladvokaten, när som helst, genom särskilt uppsatt beslut, besluta att den muntliga delen av förfarandet ska återupptas, bland annat om domstolen anser att den inte har tillräcklig kännedom om omständigheterna i målet, eller om en part, efter det att den muntliga delen har förklarats avslutad, har lagt fram en ny omständighet som kan ha ett avgörande inflytande på målets utgång, eller om målet ska avgöras på grundval av ett argument som inte har avhandlats mellan parterna eller de berörda som avses i artikel 23 i stadgan för Europeiska unionens domstol.
- 18 I detta hänseende ska det först noteras att den första tolkningsfrågan, vilken behandlas i punkterna 28 och 29 i generaladvokatens förslag till avgörande, har varit föremål för ingående diskussioner mellan de berörda vid domstolen. Domstolen anser därför att den förfogar över alla uppgifter som behövs för att besvara frågan.
- 19 Vidare kan avgörandet från Městský soud v Praze inte anses utgöra någon ny omständighet som kan ha ett avgörande inflytande för EU-domstolens svar på den tredje tolkningsfrågan.
- 20 Slutligen har det heller inte påståtts att förevarande mål ska avgöras på grundval av ett argument som inte har avhandlats inför domstolen.
- 21 Domstolen avslår därmed, efter att ha hört generaladvokaten, begäran om återupptagande av det muntliga förfarandet.

Prövning av tolkningsfrågorna

Den första frågan

- 22 Den hänskjutande domstolen har ställt den första frågan för att få klarhet i huruvida artikel 3.1 i direktiv 2001/29 ska tolkas så, att den utgör hinder för en nationell lagstiftning som innebär att upphovsmännen inte har rätt att tillåta eller förbjuda att en kuranläggning som bedriver verksamhet i egenskap av ett affärsdrivande företag överför deras verk genom att avsiktligt vidarebefordra en signal till radio- eller tv-apparater i patienternas rum på anläggningen. Den hänskjutande domstolen har även ställt frågan huruvida artikel 5.2 e, 5.3 b och 5.5 i direktivet påverkar tolkningen av artikel 3.1 i en sådan situation.

- 23 EU-domstolen erinrar om att det huvudsakliga syftet med direktiv 2001/29 är att införa en hög skyddsnivå till förmån för upphovsmän. En sådan skyddsnivå medför att upphovsmännen erhåller en skälig ersättning när deras verk används, särskilt vid överföring av dessa verk till allmänheten. Begreppet överföring till allmänheten i artikel 3.1 bör följaktligen ges en vid tolkning, vilket för övrigt anges uttryckligen i skäl 23 i detta direktiv (dom av den 7 mars 2013 i mål C-607/11, *ITV Broadcasting m.fl.*, punkt 20 och där angiven rättspraxis).
- 24 Såsom OSA, den tjeckiska regeringen och Europeiska kommissionen har gjort gällande är det fråga om en "överföring till allmänheten" i den mening som avses i artikel 3.1 i direktiv 2001/29, när den som driver en kuranläggning (såsom i det nationella målet) ger anläggningens patienter tillgång till utsända verk via radio- eller tv-apparater, genom att vidarebefordra den mottagna signalen, som är bärare av de skyddade verken, till rummen på anläggningen.
- 25 För det första ska begreppet överföring nämligen anses omfatta alla överföringar av skyddade verk, oberoende av vilka medel eller tekniska processer som används (dom av den 4 oktober 2011 i de förenade målen C-403/08 och C-429/08, *Football Association Premier League m.fl.*, REU 2011, s. I-9083, punkt 193).
- 26 Den som driver kuranläggningen genomför således en överföring när denne avsiktligt sänder skyddade verk genom att frivilligt vidarebefordra en signal till radio- eller tv-apparaterna i patienternas rum på anläggningen (se, för ett liknande resonemang, domen i de ovannämnda förenade målen *Football Association Premier League m.fl.*, punkt 196, och dom av den 15 mars 2012 i mål C-162/10, *Phonographic Performance (Ireland)*, punkt 40).
- 27 Domstolen erinrar vidare om att begreppet allmänhet i artikel 3.1 i direktiv 2001/29 avser ett obestämt antal potentiella mottagare och dessutom förutsätter ett relativt stort antal personer (domen i det ovannämnda målet *ITV Broadcasting m.fl.*, punkt 32).
- 28 Vad gäller i synnerhet det sista kriteriet, är det den sammantagna effekten av att verk görs tillgängliga för potentiella mottagare som ska beaktas. I detta hänseende är det framförallt relevant att veta hur många personer som har tillgång till samma verk parallellt och efter varandra (dom av den 7 december 2006 i mål C-306/05, *SGAE, REG 2006*, s. I-11519, punkt 39, och domen i det ovannämnda målet *ITV Broadcasting m.fl.*, punkt 33).
- 29 Såsom generaladvokaten har anfört i punkt 28 i sitt förslag till avgörande kan en kuranläggning inkvartera ett obestämt men relativt stort antal individer, både på en och samma gång och efter varandra i en följd, som kan ta emot sändningar i sina rum.
- 30 I motsats till vad *Léčebné lázně* har hävdad leder blotta omständigheten att en kuranläggnings patienter som regel inkvarteras under en längre period än hotellgäster inte till någon annan bedömning. Med tanke på den sammantagna effekten av att verk görs tillgängliga för dessa patienter kan det nämligen vara ett relativt stort antal personer som kan ta del av verken.
- 31 För att det utsända verket ska omfattas av begreppet överföring till allmänheten i den mening som avses i artikel 3.1 i direktiv 2001/29 krävs det dessutom att verket överförs till en ny publik, det vill säga en publik som upphovsmännen till de skyddade verken inte tog med i beräkningen när de lämnade sitt tillstånd till verkens användning i överföringen till den ursprungliga publiken (domen i de ovannämnda förenade målen *Football Association Premier League m.fl.*, punkt 197 och där angiven rättspraxis).

- 32 I likhet med hotellgäster utgör patienterna på en kuranläggning en sådan ny publik. Kuranläggningen är nämligen den som, med full kännedom om följderna av sitt handlande, agerar för att ge sina patienter tillgång till det skyddade verket. Utan kuranläggningens agerande skulle dessa patienter i princip inte kunna få tillgång till det sända verket (se, för ett liknande resonemang, domen i det ovannämnda målet SGAE, punkterna 41 och 42).
- 33 Härav följer att en kuranlägnings överföring av skyddade verk (såsom den som är aktuell i det nationella målet) genom en avsiktlig vidarebefordran av en signal till radio- eller tv-apparater i patienternas rum på anläggningen, utgör en ”överföring till allmänheten” i den mening som avses i artikel 3.1 i direktiv 2001/29.
- 34 Denna tolkning påverkas inte av Léčebné lázněs argument att en sådan överföring som den här aktuella har samma särdrag som en tandläkares överföring av skyddade verk i sin tandläkarmottagning, vilken – enligt domstolens dom av den 15 mars 2012 i mål C-135/10, SCF – inte omfattas av begreppet överföring till allmänheten i den mening som avses i artikel 3.1 i direktiv 2001/29.
- 35 I detta hänseende räcker det att framhålla att de principer som följer av domen i det ovannämnda målet SCF inte är relevanta i förevarande mål. Den domen avser nämligen inte upphovsrätt enligt artikel 3.1 i direktiv 2001/29, utan den rätt av ersättningskaraktär till utövande konstnärer och framställare av ljudupptagningar som föreskrivs i artikel 8.2 i rådets direktiv 92/100/EEG av den 19 november 1992 om uthyrnings- och utlåningsrättigheter och vissa upphovsrätten närstående rättigheter inom det immaterialrättsliga området (EGT L 346, s. 61).
- 36 Eftersom en överföring av skyddade verk såsom den här aktuella utgör en ”överföring till allmänheten” i den mening som avses i artikel 3.1 i direktiv 2001/29, ska den nationella lagstiftningen – enligt vad som framgår av ordalydelsen i denna bestämmelse – föreskriva en ensamrätt för upphovsmännen att tillåta eller förbjuda överföringen, såvida den inte omfattas av något undantag eller någon inskränkning som föreskrivs i direktiv 2001/29.
- 37 I detta hänseende ska EU-domstolen pröva huruvida artikel 5.2 e, 5.3 b och 5.5 i direktiv 2001/29 som den hänskjutande domstolen uttryckligen har hänvisat till, kan utgöra grund för något sådant undantag eller någon sådan inskränkning.
- 38 När det först gäller artikel 5.2 e i direktiv 2001/29 finner EU-domstolen att denna bestämmelse, såsom framgår av dess ordalydelse, endast utgör grund för ett undantag till eller en inskränkning i rätten till mångfaldigande enligt artikel 2 i direktivet. Den kan således inte utgöra grund för ett undantag till eller en inskränkning i upphovsmännens ensamrätt enligt artikel 3.1 i direktivet att tillåta eller förbjuda all överföring av deras verk till allmänheten.
- 39 När det sedan gäller artikel 5.3 b i direktiv 2001/29 får medlemsstaterna enligt denna bestämmelse föreskriva undantag eller inskränkningar i de rättigheter som avses i artikel 3 i direktivet för användning för funktionshindrade, om användningen har direkt samband med funktionshindret och är av icke-kommersiell natur, i den utsträckning som krävs med hänsyn till funktionshindret i fråga. Utredningen i målet vid EU-domstolen ger emellertid inte vid handen att alla de rekvisit som föreskrivs i artikel 5.3 b är uppfyllda i ett sådant mål som det nationella målet.
- 40 När det slutligen gäller artikel 5.5 i direktiv 2001/29 fastställs i denna bestämmelse inte några undantag eller inskränkningar som medlemsstaterna kan föreskriva med avseende på de rättigheter som avses i bland annat artikel 3.1 i direktivet. I artikel 5.5 i direktivet preciseras endast tillämpningsområdet för de undantag och inskränkningar som fastställts i de föregående punkterna i artikeln.

41 Mot denna bakgrund ska den första frågan besvaras enligt följande: Artikel 3.1 i direktiv 2001/29 ska tolkas så, att den utgör hinder för en nationell lagstiftning som innebär att upphovsmännen inte har rätt att tillåta eller förbjuda att en kuranläggning som bedriver verksamhet i egenskap av ett affärsdrivande företag överför deras verk genom att avsiktligt vidarebefordra en signal till radio- eller tv-apparater i patienternas rum på anläggningen. Artikel 5.2 e, 5.3 b och 5.5 i direktivet påverkar inte denna tolkning.

Den andra frågan

42 Den hänskjutande domstolen har ställt den andra frågan för att få klarhet i huruvida artikel 3.1 i direktiv 2001/29 ska tolkas så, att den kan åberopas av en upphovsrättsorganisation i en tvist mellan enskilda för att undgå tillämpning av nationell lagstiftning som strider mot denna bestämmelse.

43 I detta hänseende erinrar EU-domstolen om att det framgår av fast rättspraxis att en direktivbestämmelse som syftar till att tillerkänna enskilda rättigheter eller ålägga dem skyldigheter – även om den är klar, precis och ovillkorlig – inte som sådan kan tillämpas i en tvist där enbart enskilda står mot varandra (dom av den 15 januari 2014 i mål C-176/12, Association de médiation sociale, punkt 36 och där angiven rättspraxis).

44 Domstolen har emellertid slagit fast att vid avgörandet av ett mål där enbart enskilda står mot varandra är den nationella domstolen, när den tillämpar bestämmelser i nationell rätt, skyldig att beakta samtliga bestämmelser i nationell rätt och, i den utsträckning det är möjligt, tolka dessa mot bakgrund av direktivets ordalydelse och syfte för att uppnå ett resultat som är förenligt med det mål som eftersträvas i direktivet (se, för ett liknande resonemang, domen i det ovannämnda målet Association de médiation sociale, punkt 38 och där angiven rättspraxis).

45 Icke desto mindre har domstolen slagit fast att denna princip om konform tolkning av nationell rätt har vissa begränsningar. Den nationella domstolens skyldighet att beakta ett direktivs innehåll vid tolkningen och tillämpningen av relevanta bestämmelser i nationell rätt begränsas således av allmänna rättsprinciper och kan inte tjäna som grund för att tolka nationell rätt *contra legem* (domen i det ovannämnda målet Association de médiation sociale, punkt 39 och där angiven rättspraxis).

46 Den hänskjutande domstolen har – med hänvisning till dom av den 12 juli 1990 i mål C-188/89, Foster m.fl. (REG 1990, s. I-3313; svensk specialutgåva, volym 10, s. 479) – i samband med angivandet av skälen till den andra tolkningsfrågan tagit upp frågan om hur en upphovsrättsorganisation såsom OSA ska kvalificeras. EU-domstolen finner därför att det bör tilläggas att en sådan upphovsrättsorganisation, även om den skulle anses utgöra en del av staten, ändå inte skulle kunna undgå tillämpning av en medlemsstats lagstiftning som strider mot artikel 3.1 i direktiv 2001/29 med åberopande av denna bestämmelse.

47 Om så vore fallet skulle det, under de omständigheter som är för handen i det nationella målet, nämligen inte vara fråga om en enskild som gör gällande att en bestämmelse i ett direktiv har direkt effekt gentemot medlemsstaten, utan tvärtom. Det framgår av fast rättspraxis att ett direktiv inte i sig kan medföra skyldigheter för en enskild och det kan således inte som sådant åberopas gentemot denne (dom av den 24 januari 2012 i mål C-282/10, Dominguez, punkt 37 och där angiven rättspraxis).

48 Mot denna bakgrund ska den andra frågan besvaras enligt följande: Artikel 3.1 i direktiv 2001/29 ska tolkas så, att den inte kan åberopas av en upphovsrättsorganisation i en tvist mellan enskilda för att undgå tillämpning av nationell lagstiftning som strider mot denna bestämmelse. Vid avgörandet av en sådan tvist är den nationella domstolen dock skyldig att, i den utsträckning det är möjligt, tolka den nationella lagstiftningen mot bakgrund av ordalydelsen i och syftet med denna bestämmelse för att uppnå ett resultat som är förenligt med det mål som bestämmelsen eftersträvar.

Den tredje frågan

Huruvida den tredje frågan kan tas upp till sakprövning

- 49 OSA samt den tjeckiska och den österrikiska regeringen har ifrågasatt huruvida den tredje frågan kan tas upp till sakprövning. De har nämligen hävdatt att det inte framgår av beslutet om hänskjutande att Léčebné lázně har försökt ingå avtal med en upphovsrättsorganisation i en annan medlemsstat samt att svaret på den tredje frågan inte påverkar utgången i det nationella målet. Den nationella domstolen kan inte, oavsett svaret på denna fråga, befria Léčebné lázně från skyldigheten att betala den omtvistade kompensationen till OSA.
- 50 EU-domstolen erinrar om att en begäran om förhandsavgörande från en nationell domstol bara kan avvisas då det är uppenbart att den begärda tolkningen av unionsrätten inte har något samband med de verkliga omständigheterna eller saken i det nationella målet eller då frågorna är hypotetiska eller EU-domstolen inte har tillgång till sådana uppgifter om de faktiska eller rättsliga omständigheterna som är nödvändiga för att kunna ge ett användbart svar på de frågor som ställts (se, bland annat, dom av den 29 mars 2012 i mål C-500/10, *Belvedere Costruzioni*, punkt 16 och där angiven rättspraxis).
- 51 Det framgår emellertid av beslutet om hänskjutande att Léčebné lázně har åberopat de bestämmelser som avses i den tredje tolkningsfrågan som grund för sin invändning mot upphovsrättsavgifterna, varigenom det påstås att de avgifter som OSA kräver är för höga jämfört med de avgifter som upphovsrättsorganisationerna i grannländerna kräver.
- 52 Mot bakgrund härav är det inte uppenbart att den tredje frågan saknar samband med de verkliga omständigheterna eller saken i det nationella målet eller att den är hypotetisk.
- 53 Den tredje frågan kan således prövas i sak.

Prövning i sak

- 54 Den hänskjutande domstolen har ställt den tredje frågan för att få klarhet i huruvida artikel 16 i direktiv 2006/123 samt artikel 56 FEUF och/eller artikel 102 FEUF ska tolkas så, att de utgör hinder för en nationell lagstiftning i en medlemsstat, såsom den lagstiftning som är aktuell i det nationella målet, enligt vilken kollektiv förvaltning i medlemsstaten av upphovsrätt till vissa skyddade verk förbehålls en enda upphovsrättsorganisation på ett sådant sätt att en användare av verken, såsom den kuranläggning som är i fråga i det nationella målet, hindras från att använda sig av tjänster som tillhandahålls av en upphovsrättsorganisation i en annan medlemsstat.
- 55 OSA har bestritt att den nationella lagstiftningen hindrar en användare av de skyddade verken, såsom den kuranläggning som är i fråga i det nationella målet, från att använda sig av tjänster som tillhandahålls av en upphovsrättsorganisation i en annan medlemsstat.
- 56 Det ankommer emellertid inte på EU-domstolen att uttala sig i detta avseende. Nationella domstolars frågor om tolkningen av unionsrätten presumeras nämligen vara relevanta. Dessa frågor ställs mot bakgrund av den beskrivning av omständigheterna i målet och tillämplig lagstiftning som den nationella domstolen på eget ansvar har lämnat och vars riktighet det inte ankommer på EU-domstolen att pröva (dom av den 22 juni 2010 i de förenade målen C-188/10 och C-189/10, *Melki och Abdeli*, REU 2010, s. I-5667, punkt 27 och där angiven rättspraxis).

– Inledande synpunkter

- 57 Såväl artikel 16 i direktiv 2006/123 som artikel 56 FEUF och följande artiklar avser friheten att tillhandahålla tjänster. Domstolen ska därför pröva huruvida en upphovsrättsorganisation, såsom OSA, kan anses tillhandahålla en användare av skyddade verk, såsom den här aktuella kuranläggningen, en tjänst. OSA och de regeringar som har inkommit med yttranden till domstolen anser att så inte är fallet.
- 58 Domstolen noterar i detta hänseende att det framgår av artikel 4.1 i direktiv 2006/123 att begreppet tjänst i detta direktiv är detsamma som begreppet tjänst i artikel 57 FEUF.
- 59 Upphovsrättsorganisationernas verksamhet omfattas av bestämmelserna i artikel 56 FEUF och följande artiklar om frihet att tillhandahålla tjänster (se, för ett liknande resonemang, dom av den 25 oktober 1979 i mål 22/79, Greenwich Film Production, REG 1979, s. 3275, punkt 12, av den 2 mars 1983 i mål 7/82, GVL mot kommissionen, REG 1983, s. 483, svensk specialutgåva, volym 7, s. 49, punkt 38, och av den 20 oktober 1993 i de förenade målen C-92/92 och C-326/92, Phil Collins m.fl., REG 1993, s. I-5145, svensk specialutgåva, volym 14, s. 351, punkt 24).
- 60 Såsom framgår av den rättspraxis som anges i föregående punkt gäller detta inte bara förhållandet mellan en upphovsrättsorganisation och en upphovsrättsinnehavare, utan även förhållandet mellan en upphovsrättsorganisation, såsom OSA, och en användare av skyddade verk, såsom den här aktuella kuranläggningen.
- 61 En sådan upphovsrättsorganisation underlättar nämligen för denna användare att erhålla tillstånd att använda de skyddade verken och att betala upphovsrättsavgifter till upphovsrättsinnehavarna, vilket innebär att organisationen måste anses tillhandahålla en tjänst även i förhållande till användaren.
- 62 Dessutom har det i detta hänseende, såsom kommissionen har anfört, mindre betydelse huruvida vederlaget till denna upphovsrättsorganisation betalas av upphovsrättsinnehavarna eller av användarna av de skyddade verken. Det är nämligen inte något krav enligt artikel 57 FEUF att den som mottar tjänsten ska betala för den (dom av den 26 april 1988 i mål 352/85, Bond van Adverteerders m.fl., REG 1988, s. 2085, punkt 16; svensk specialutgåva, volym 9, s. 449).
- 63 Härav följer att en upphovsrättsorganisation, såsom OSA, ska anses tillhandahålla en användare av skyddade verk, såsom den här aktuella kuranläggningen, en "tjänst", såväl i den mening som avses i artikel 4.1 i direktiv 2006/123 som i den mening som avses i artikel 57 FEUF.

– Tolkningen av artikel 16 i direktiv 2006/123

- 64 När det gäller frågan huruvida artikel 16 i direktiv 2006/123 är tillämplig på en sådan tjänst, noterar domstolen inledningsvis att denna artikel, mot bakgrund av artikel 17.11 i direktivet, inte är tillämplig på upphovsrätt och närstående rättigheter.
- 65 Såsom generaladvokaten har anfört i punkt 64 i sitt förslag till avgörande ska artikel 17.11 i direktiv 2006/123, eftersom det endast är tjänster som kan undantas från tillämpningsområdet för artikel 16 i direktivet, tolkas på så sätt att den tjänst som avses i punkt 63 i denna dom och som rör upphovsrätt inte omfattas av tillämpningsområdet för artikel 16.
- 66 Härav följer att artikel 16 i direktiv 2006/123 inte är tillämplig och således inte utgör hinder för en sådan nationell lagstiftning som den som är i fråga i det nationella målet.

– Tolkningen av artikel 56 FEUF

- 67 Såsom framgår av beslutet om hänskjutande kan en nationell lagstiftning som den här aktuella hindra en kuranläggning, såsom den som det nationella målet avser, från att i egenskap av användare av skyddade verk åtnjuta tjänster som tillhandahålls av en upphovsrättsorganisation i en annan medlemsstat.
- 68 Eftersom en sådan tjänst är gränsöverskridande omfattas den av artikel 56 FEUF (se, för ett liknande resonemang, domen i det ovannämnda målet *Bond van Adverteerders m.fl.*, punkt 15).
- 69 En sådan nationell lagstiftning som den här aktuella hindrar i praktiken tillhandahållandet av en sådan tjänst och utgör därmed en inskränkning i friheten att tillhandahålla tjänster (se, för ett liknande resonemang, domen i det ovannämnda målet *Football Association Premier League m.fl.*, punkt 85).
- 70 Denna inskränkning kan endast vara berättigad om den motiveras av tvingande skäl av allmänintresse, förutsatt att den är ägnad att säkerställa att det eftersträvade målet uppnås och inte går utöver vad som är nödvändigt för att uppnå detta mål (se, bland annat, domen i det ovannämnda målet *Football Association Premier League m.fl.*, punkt 93).
- 71 Såsom OSA, de regeringar som har gett in yttranden till domstolen och kommissionen har hävdad, utgör skyddet av immateriella rättigheter ett sådant tvingande skäl av allmänintresse (se, för ett liknande resonemang, domen i det ovannämnda målet *Football Association Premier League m.fl.*, punkt 94 och där angiven rättspraxis).
- 72 Vidare måste en sådan lagstiftning som den här aktuella – vilken ger en upphovsrättsorganisation, såsom OSA, ett monopol inom medlemsstaten på förvaltning av upphovsrätt till en viss kategori av skyddade verk – anses ägnad att skydda de immateriella rättigheterna. Lagstiftningen möjliggör nämligen en effektiv förvaltning av rättigheterna och en effektiv kontroll av att de iakttas inom medlemsstaten.
- 73 När det gäller frågan huruvida en sådan lagstiftning går utöver vad som är nödvändigt för att uppnå målet att skydda immateriella rättigheter finner domstolen, i likhet med vad som framgår av de yttranden som inkommit till domstolen, att en lagstiftning som den här aktuella kan hänföras till området territoriellt skydd av upphovsrätt. Till detta område hör även ömsesidiga representationsavtal.
- 74 Genom sådana avtal, vilka sluts mellan upphovsrättsorganisationerna sinsemellan, ger organisationerna varandra ömsesidig rätt att, på det område där de är ansvariga, bevilja de tillstånd som är nödvändiga för att offentligt framföra upphovsrättsligt skyddade verk som tillkommer medlemmar i andra organisationer och att ställa vissa villkor för beviljande av dessa tillstånd i enlighet med den lagstiftning som gäller på det aktuella området (se, för ett liknande resonemang, dom av den 13 juli 1989 i mål 395/87, *Tournier*, REG 1989, s. 2521, svensk specialutgåva, volym 10, s. 113, punkt 17, och i de förenade målen 110/88, 241/88 och 242/88, *Lucazeau m.fl.*, REG 1989, s. 2811, punkt 11).
- 75 Domstolen har redan slagit fast att ömsesidiga representationsavtal mellan upphovsrättsorganisationer bland annat syftar till att upphovsrättsorganisationerna till skydd för sin repertoar i en annan stat ska kunna stödja sig på det arrangemang som upprättats av den där verksamma upphovsrättsorganisationen utan att behöva använda sina egna avtal med användarna och göra egna kontroller på plats (se, för ett liknande resonemang, domen i det ovannämnda målet *Tournier*, punkt 19, och domen i de ovannämnda förenade målen *Lucazeau m.fl.*, punkt 13).

- 76 De yttranden som inkommit till domstolen ger emellertid inte vid handen att det, när det gäller sådan överföring som den som är i fråga i det nationella målet, på unionsrättens nuvarande stadium är möjligt att uppnå samma skyddsnivå för upphovsrätt genom någon annan metod än den som grundar sig på ett territoriellt skydd och därmed på territoriell kontroll av dessa rättigheter, vilken är den metod som används i en lagstiftning såsom den här aktuella.
- 77 Vidare skulle det, enligt vad som framkommit under rättegången vid EU-domstolen, på unionsrättens nuvarande stadium uppkomma stora problem vad gäller kontrollen av hur verken används och av att upphovsrättsavgifterna betalas om en användare av skyddade verk, i en sådan situation som den som är aktuell i det nationella målet, fritt kunde vända sig till vilken upphovsrättsorganisation som helst inom unionen för att få tillstånd att använda de skyddade verken och betala upphovsrättsavgifterna härför.
- 78 Mot denna bakgrund går en sådan lagstiftning som den här aktuella – vilken hindrar en användare av skyddade verk, såsom den här aktuella kuranläggningen, från att åtnjuta tjänster som tillhandahålls av en upphovsrättsorganisation i en annan medlemsstat – inte utöver vad som är nödvändigt för att uppnå målet att skydda upphovsrätten.
- 79 Med hänsyn till det ovan anförda ska artikel 56 FEUF tolkas så, att den inte utgör hinder för en sådan lagstiftning.

– Tolkningsen av artikel 102 FEUF

- 80 Inledningsvis erinrar domstolen om att en upphovsrättsorganisation såsom OSA utgör ett företag som omfattas av artikel 102 FEUF (se, för ett liknande resonemang, dom av den 21 mars 1974 i mål 127/73, BRT och Société belge des auteurs, compositeurs et éditeurs (kallat BRT II), REG 1974, s. 313, punkterna 6 och 7; svensk specialutgåva, volym 2, s. 249).
- 81 För det andra utgör artikel 106.2 FEUF, vilken innehåller särskilda regler som är tillämpliga på företag som bland annat har anförtrotts att tillhandahålla tjänster av allmänt ekonomiskt intresse, inte hinder för att artikel 102 FEUF tillämpas på en upphovsrättsorganisation såsom OSA. En sådan upphovsrättsorganisation – vilken staten inte har anförtrott någon uppgift och vilken, även om det rör sig om immateriella rättigheter som skyddas enligt lag, förvaltar privata intressen – är nämligen inte av sådant slag att den omfattas av tillämpningsområdet för artikel 106.2 FEUF (se, för ett liknande resonemang, domarna i de ovannämnda målen BRT II, punkt 23, och GVL mot kommissionen, punkt 32).
- 82 En sådan lagstiftning som den som är i fråga i det nationella målet omfattas däremot av artikel 106.1 FEUF. En sådan lagstiftning leder nämligen till att en upphovsrättsorganisation såsom OSA får ensamrätt att inom den aktuella medlemsstaten förvalta upphovsrätt till en viss kategori av skyddade verk, vilket hindrar andra företag från att bedriva den ifrågakvarande ekonomiska verksamheten i medlemsstaten (se, för ett liknande resonemang, dom av den 25 oktober 2001 i mål C-475/99, Ambulanz Glöckner, REG 2001, s. I-8089, punkt 24).
- 83 När det gäller tolkningen av artikel 102 FEUF i ett sådant fall framgår det av fast rättspraxis att blotta omständigheten att beviljande av exklusiva rättigheter i den mening som avses i artikel 106.1 FEUF ger upphov till en dominerande ställning inte i sig är oförenlig med artikel 102 FEUF. En medlemsstat överträder förbuden i dessa båda bestämmelser endast när företaget i fråga, redan genom utövandet av de exklusiva rättigheter som det har tilldelats, föranleder att missbruka sin dominerande ställning eller när dessa rättigheter kan ge upphov till en situation som föranleder att företaget gör sig skyldigt till sådant missbruk (dom av den 3 mars 2011 i mål C-437/09, AG2R Prévoyance, REU 2011, s. I-973, punkt 68 och där angiven rättspraxis).

- 84 Blotta omständigheten att en medlemsstat ger en upphovsrättsorganisation, såsom OSA, ett monopol i denna medlemsstat på förvaltning av upphovsrätt till en viss kategori av skyddade verk är således inte i sig oförenlig med artikel 102 FEUF.
- 85 Såsom framgår av beslutet om hänskjutande har den tredje frågan emellertid ställts för att den hänskjutande domstolen ska kunna ta ställning till Léčebné lázněs argument att de upphovsrättsavgifter som OSA kräver är oproportionerligt höga jämfört med de upphovsrättsavgifter som upphovsrättsorganisationerna i grannländerna kräver.
- 86 I detta hänseende finner EU-domstolen att en upphovsrättsorganisation, såsom OSA, som har monopol i en medlemsstat på förvaltning av upphovsrätt till en viss kategori av skyddade verk har en dominerande ställning på en väsentlig del av den inre marknaden i den mening som avses i artikel 102 FEUF (se, för ett liknande resonemang, dom av den 11 december 2008 i mål C-52/07, Kanal 5 och TV 4, REG 2008, s. I-9275, punkt 22).
- 87 Om det skulle visa sig att en sådan upphovsrättsorganisation tillämpar avgiftsnivåer för sina tjänster som är märkbart högre än de som tillämpas i andra medlemsstater, måste – förutsatt att jämförelsen av avgiftsnivåerna har gjorts på en enhetlig grund – denna skillnad anses tyda på missbruk av en dominerande ställning i den mening som avses i artikel 102 FEUF. I ett sådant fall åligger det upphovsrättsorganisationen i fråga att motivera skillnaden genom hänvisning till objektiva skillnader mellan situationen i den berörda medlemsstaten och den situation som råder i alla de andra medlemsstaterna (se, för ett liknande resonemang, domen i det ovannämnda målet Tournier, punkt 38, och domen i de ovannämnda förenade målen Lucazeau m.fl., punkt 25).
- 88 Missbruk av dominerande ställning kan även bestå i tillämpning av ett alltför högt pris, vilket inte står i något rimligt förhållande till det ekonomiska värdet på den tjänst som tillhandahålls (domen i det ovannämnda målet Kanal 5 och TV 4, punkt 28).
- 89 Om ett sådant missbruk av dominerande ställning ansågs föreligga och om missbruket kunde tillskrivas den lagstiftning som är tillämplig på den aktuella upphovsrättsorganisationen, skulle denna lagstiftning, såsom framgår av den rättspraxis som nämnts i punkt 83 i denna dom, anses strida mot artiklarna 102 FEUF och 106.1 FEUF.
- 90 Det ankommer på den hänskjutande domstolen att pröva huruvida det, i förekommande fall, är fråga om en sådan situation i det nationella målet.
- 91 Mot denna bakgrund ska den tredje frågan besvaras enligt följande: Artikel 16 i direktiv 2006/123 samt artiklarna 56 FEUF och 102 FEUF ska tolkas så, att de inte utgör hinder för nationell lagstiftning i en medlemsstat, såsom den lagstiftning som är aktuell i det nationella målet, enligt vilken kollektiv förvaltning i medlemsstaten av upphovsrätt till vissa skyddade verk förbehålls en enda upphovsrättsorganisation på ett sådant sätt att en användare av verken, såsom den kuranläggning som är i fråga i det nationella målet, hindras från att använda sig av tjänster som tillhandahålls av en upphovsrättsorganisation i en annan medlemsstat.
- 92 Artikel 102 FEUF ska dock tolkas på så sätt att det utgör indicier för att det är fråga om ett missbruk av dominerande ställning om upphovsrättsorganisationen tillämpar avgiftsnivåer för sina tjänster som är märkbart högre än de som tillämpas i andra medlemsstater, förutsatt att jämförelsen av avgiftsnivåerna har gjorts på en enhetlig grund, eller tillämpar ett alltför högt pris, vilket inte står i något rimligt förhållande till det ekonomiska värdet på den tjänst som tillhandahålls.

Rättegångskostnader

⁹³ Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttranden till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (fjärde avdelningen) följande:

- 1) **Artikel 3.1 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/29/EG av den 22 maj 2001 om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället ska tolkas så, att den utgör hinder för nationell lagstiftning som innebär att upphovsmännen inte har rätt att tillåta eller förbjuda att en kuranläggning som bedriver verksamhet i egenskap av ett affärsdrivande företag överför deras verk genom att avsiktligt vidarebefordra en signal till radio- eller tv-apparater i patienternas rum på anläggningen. Artikel 5.2 e, 5.3 b och 5.5 i direktivet påverkar inte denna tolkning.**
- 2) **Artikel 3.1 i direktiv 2001/29 ska tolkas så, att den inte kan åberopas av en upphovsrättsorganisation i en tvist mellan enskilda för att undgå tillämpning av nationell lagstiftning som strider mot denna bestämmelse. Vid avgörandet av en sådan tvist är den nationella domstolen dock skyldig att, i den utsträckning det är möjligt, tolka den nationella lagstiftningen mot bakgrund av ordalydelsen i och syftet med denna bestämmelse för att uppnå ett resultat som är förenligt med det mål som bestämmelsen eftersträvar.**
- 3) **Artikel 16 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/123/EG av den 12 december 2006 om tjänster på den inre marknaden samt artiklarna 56 FEUF och 102 FEUF ska tolkas så, att de inte utgör hinder för nationell lagstiftning i en medlemsstat, såsom den lagstiftning som är aktuell i det nationella målet, enligt vilken kollektiv förvaltning i medlemsstaten av upphovsrätt till vissa skyddade verk förbehålls en enda upphovsrättsorganisation på ett sådant sätt att en användare av verken, såsom den kuranläggning som är i fråga i det nationella målet, hindras från att använda sig av tjänster som tillhandahålls av en upphovsrättsorganisation i en annan medlemsstat.**

Artikel 102 FEUF ska dock tolkas på så sätt att det utgör indicier på att det är fråga om ett missbruk av dominerande ställning om upphovsrättsorganisationen tillämpar avgiftsnivåer för sina tjänster som är märkbart högre än de som tillämpas i andra medlemsstater, förutsatt att jämförelsen av avgiftsnivåerna har gjorts på en enhetlig grund, eller tillämpar ett alltför högt pris, vilket inte står i något rimligt förhållande till det ekonomiska värdet på den tjänst som tillhandahålls.

Underskrifter